

Komunikat w sprawie prac poszukiwawczych w Palmirach

25.5.2026 - Jolanta Mikołajczyk | Instytut Pamięci Narodowej

Lasy wokół Palmir to miejsce jednych z najtragiczniejszych zbrodni z okresu II wojny światowej. W latach 1939-1941 niemieccy okupanci przeprowadzali tu masowe egzekucje polskiej inteligencji, więźniów politycznych i działaczy społecznych. Mimo upływu dekad wciąż powracamy w to miejsce z pracami archeologicznymi, aby mieć pewność, że szczątki wszystkich pomordowanych zostały odnalezione i godnie upamiętnione.

W dniach 11–22 maja 2026 r. przeprowadzono kolejny etap badań. Decyzję o podjęciu prac podjęto na podstawie archiwalnego dokumentu, który dotyczył innego, podobnego obszaru. Wynika z niego, że trzy lata po zakończeniu oficjalnych, powojennych ekshumacji, odnaleziono tam szczątki kolejnych 14 mężczyzn. Informacja ta była podstawą do zbadania wytypowanego miejsca, aby upewnić się, czy przeprowadzona ekshumacja była kompletna.

Głównym celem obecnych badań była weryfikacja metodami archeologicznymi grobu zbiorowego ofiar egzekucji z 26 lutego 1940 r. Zasięg i lokalizację pierwotnej mogiły wytyczono precyzyjnie na podstawie połączonej analizy archiwalnych zdjęć lotniczych (1944–1947) oraz numerycznego modelu terenu.

Po przebadaniu i dokładnym przesiewaniu ziemi z powojennej jamy poekshumacyjnej, pod spodem ukazał się zarys pierwotnej jamy grobowej. Podobnie jak w ubiegłym roku, badania wykazały, że specyfika powojennych ekshumacji – prowadzonych w niezwykle trudnych warunkach i przy ograniczonych możliwościach technicznych – sprawiała, że nie osiągnęto wówczas bezpośredniego dna mogiły. W efekcie natrafiono na częściowo zachowaną warstwę pierwotnego grobu o długości około 7,5 m i szerokości około 2 m oraz miąższości około 50 cm. To właśnie w niej, a także w przemieszanej ziemi powyżej (czyli wypełnisku jamy poekshumacyjnej), odkryto kolejne ludzkie szczątki. Były to zarówno luźne kości, jak i zachowane w częściowym układzie anatomicznym. Zabezpieczono również przedmioty osobiste należące do ofiar oraz łuski i pociski będące bezpośrednim świadectwem przeprowadzanych na miejscu egzekucji. W sąsiedztwie grobu zbiorowego, ujawniono pojedynczą jamę grobową, w której także natrafiono na ludzkie szczątki.

Prace w Palmirach stanowiły cenną okazję do wymiany doświadczeń. Na mocy wcześniejszego porozumienia, w badaniach terenowych brali udział żołnierze Żandarmerii Wojskowej (z pionu dochodzeniowo-śledczego), którzy w ramach specjalistycznego szkolenia z zakresu poszukiwań i ekshumacji w praktyce zapoznawali się z metodologią archeologicznych prac wykopaliskowych.

Prace realizowane były we współpracy z Dyрекcją Kampinoskiego Parku Narodowego oraz przy udziale żołnierzy 2. Mazowieckiego Pułku Saperów z Nowego Dworu Mazowieckiego, którzy na bieżąco prowadzili rozminowywanie terenu.

Jolanta Mikołajczyk (BPiI IPN)

Fot. Jolanta i Krzysztof Mikołajcykowie (IPN)

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/242863,Komunikat-w-sprawie-prac-poszukiwawczych-w-Palmirach.html>